

КООПЕРАЦІЯ ЯК НАПРЯМОК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

С. В. Васильков, аспірант¹

Національний університет біоресурсів і природокористування України

З переходом до ринкової економіки держава відійшла від закупівельної функції, а її місце зайняли численні посередницькі організації. Дрібним і середнім виробникам все складніше виробляти конкурентоспроможну сільськогосподарську продукцію, використовуючи виключно традиційні механізми виробництва і збуту. В цих умовах важливого значення набувають процеси сільськогосподарської кооперації та агрохолдингізації.

Одним із основних напрямів подальшого ефективного розвитку агропромислового виробництва, на наш погляд, виступає сільськогосподарська кооперація. Саме кооперація в умовах нестабільного ринкового середовища, сприятиме забезпеченню рівного доступу всіх виробників до внутрішнього і зовнішніх ринків, розвитку сільських територій, збереженню й зміцненню людського капіталу села, відновленню авторитету сільськогосподарської праці.

Дослідження проблематики сільськогосподарської кооперації та забезпечення її ефективного розвитку відображені у працях таких науковців як В. Амбросов, В. Артеменко, С. Бабенко, К. Богомоллова, Ф. Горбонос, В. Горьовий, М. Ільчук, П. Макаренко, М. Малік, Л. Мельник, В. Месель-Веселяк, О. Островерх, П. Саблук, О. Савченко та ін.

Згідно із Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» [1] сільськогосподарський кооператив – це юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування.

Багаторічний досвід розвинених країн переконливо довів, що висока ефективність функціонування аграрних підприємств може бути

---

¹ Дослідження проводяться під керівництвом д.е.н., професора Ільчука М. М.

забезпечена на основі їх кооперування. Найбільших масштабів кооперація набула в США, Канаді, Нідерландах, Данії, Норвегії, Фінляндії, Швеції, в цих країнах фермери не лише є членами кооперативних об'єднань але і входять до складу декількох таких утворень.

Половина продукції, виробленої аграрними підприємствами, що мають низький рівень конкурентоспроможності своєї продукції, використовується для власних потреб, формуючи при цьому основи не ринкового, а натурального господарства. Пояснюється це відсутністю достатніх фінансових ресурсів, проблемами технічного характеру і низьким рівнем менеджменту. Більшість дрібних аграрних підприємств зазнає значних труднощів при веденні власного бізнесу поодиноці. Тому виключно кооперація дає змогу поєднати в собі дві базові передумова успішного ведення бізнесу в сільському господарстві, це перш за все приватна власність, яка надає свободу вибору та ефект масштабу виробництва, який дозволить користуватися економічними перевагами на ринку [2]. Дрібний виробник без участі у кооперативному об'єднанні взагалі вийти на ринок не може, адже буди витіснений з нього конкурентами – великотоварними виробниками. При цьому споживач бажає витратити свої кошти на більш дешеві і якісніші товари.

Закупівельні обслуговуючі кооперативи відіграють особливу роль у здешевленні вартості закупівлі насіння та посадкового матеріалу, добрив, засобів захисту рослин, кормів тощо для невеликих підприємств.

Збутові сільськогосподарські кооперативи надають його учасникам більше конкурентних переваг при реалізації продукції, забезпечуючи більш високі ціни реалізації, порівняно із самостійною реалізацією [3]. Адже, на вигідну ціну переробного підприємства можна розраховувати лише за умови великих партій однорідної продукції, які невеликі сільськогосподарські підприємства можуть формувати лише на базі сільськогосподарських кооперативів.

Сільськогосподарська кооперація повинна містити в собі не лише економічну складову, але й будуватися на основі системи територіально – галузевої організації поділу праці. Схема організації кооперативів у сільському господарстві будується на основі високорозвиненого поділу праці між ними (по горизонталі) і ступінчатого розподілу кооперативів по ступені підпорядкованості (по вертикалі) [4].

До факторів, які гальмують розвиток виробничо-збутової діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні, належать [5]:

– державно-правові – неналежна підтримка місцевої влади, недосконале законодавче забезпечення, відсутність фінансової та інформаційної підтримки;

– економічні – недосконала структура аграрного ринку, обмежена кількість оборотних коштів, агресивне конкурентне середовище;

– організаційні – відсутність досвіду управління спільними ресурсами, недостатній рівень знань про переваги функціонування кооперативів, нестача кваліфікованих працівників;

– соціально-психологічні – недовіра серед учасників кооперативу, низький рівень ініціативності, поширення «псевдо кооперативів».

Аграрні підприємства, які мають за мету досягти такого рівня конкурентоспроможності, який би дозволив ефективно існувати протягом тривалого періоду розглядають кооперацію як гарант одержання високого прибутку в ринкових умовах. На сьогоднішній день проблема конкурентоспроможності аграрних підприємств стає нагальною для сучасності, адже світова криза загострила важку ситуацію в конкурентній боротьбі серед них. Основним шляхом розвитку кооперативного сектору України в ринкових умовах є формування моделі ефективної системи управління аграрними підприємствами учасниками коопераційного процесу. В цілому становлення кооперативів усіх видів і форм видів і форм вимагає розробки науково обґрунтованої системи взаємин учасників кооперації. Це стосується, і механізму розподілу прибутку і маркетингової служби і питань менеджменту та державного регулювання розвитку сільськогосподарської кооперації.

Отже, подальший розвиток кооперації потребує усунення таких перешкод як відсутність достатньої державної підтримки, диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію, недостатня розвиненість виробничої та соціальної інфраструктури. Кооперація є однією з особливих умов для підвищення конкурентоспроможності продукції аграрних підприємств, надаючи невеликим виробникам більш конкурентних умов збуту продукції.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80>.
2. Сільськогосподарська кооперація як один із шляхів підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств [Електронний

- ресурс] / К. С. Богомолова, О. В. Островерх // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. - 2017. - Вип. 185. - С. 69-75. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2017_185_11
3. Ільчук М.М., Радько В.І. Розвиток коопераційних відносин приватних виробників молока // Біоресурси і природокористування. – 2015. – 7, № 1–2. – С. 130–136.
  4. Островерх О.В. Необхідність управління змінами в організації / О.В. Островерх, О.В. Родіонов // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – Випуск 172. – Харків: ХНТУСГ. – 2016. – С. 62-68.
  5. Рижик І.О. Сучасний стан та перспективи розвитку обслуговуючої сільськогосподарської кооперації в Україні [Електронний ресурс] / І.О. Рижик. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/v2i3/173.pdf>.